

L'any 1960 ja va guanyar el Premi Salvat-Papasseit pel seu primer llibre de poesia, *Com llançes* (Barcelona: Óssa Menor, 1961). Publicarà després *Qui ulls ha* (Barcelona: Joaquim Horta, 1962) i *Cada paraula un vidre* (Barcelona: Proa, 1968), recull guardonat amb el premi Carles Riba el 1965. Més endavant apareixen *Somni, insomni* (Barcelona: Edicions 62, 1971), *Retorn a Bìlbilis* (Gandia: Ajuntament, 1974) —premi Ausiàs March de Gandia del 1973—, *Regiment de la cosa pública* (València: Tres i Quatre, 1983), *Leviatan* (Barcelona: Edicions 62, 1984), *Festival amb espills de Ramon Roig* (Manacor: Miramar, 1989) i *Encalçar el vent* (Barcelona: Edicions 62, 1995). L'any 2009 publica l'obra poètica completa amb el títol de *Temps sense treva* (Palma: Lleonard Muntaner).

Va traduir obres d'Alberto Moravia,² Italo Calvino,³ Cesare Pavese,⁴ Pietro Aretino,⁵ Leonardo Sciascia⁶ i Giovanni Boccaccio. L'any 1988 guanyà precisament el Premi Ente Nazionale Giovanni Boccaccio de Florència per la traducció d'*El Decameró* (Barcelona: Edicions 62, 1984).

La cultura catalana ha de lamentar forçosament la seva pèrdua, però sempre ens acompanyaran la seva obra i el seu exemple personal, tant en el tracte afable amb tots els qui el van conèixer com en la dimensió cívica de la seva activitat, indefectiblement al servei de la llengua i del país.

Isidor MARÍ
Institut d'Estudis Catalans

PÈIRE BÈC
(1921-2014)

El passat 30 de juny de 2014 ens va deixar Pèire Bèc, una de les figures més importants i destacades de la filologia occitana del segle xx. Pèire Bèc va nàixer a París, de pare occità i de mare criolla. Ell mateix explicava¹ que el seu primer contacte amb la llengua d'oc —i concretament amb la varietat gascona— va tenir-lo a l'edat de sis anys, al poble del seu pare, Casèras, una localitat del Comenge. Allí va tenir l'oportunitat de sentir les primeres frases en occità, i allí va ser on va prendre consciència de l'existència d'aquella llengua, després de demanar al seu genitor quin era el significat de determinades frases. De fet, el mateix Bèc va deixar escrit més d'una vegada que la primera sentència en occità va arribar-li d'un amic del seu pare que va anar a recollir-los a l'estació: *Mòra, que vau tornar!* ('espera, que ara torno!'). Aquests fets, aquests contactes matiners amb l'occità, de ben segur que van condicionar tota la trajectòria vital i científica de Bèc, i devien decantar-lo clarament cap al poliglòtisme. Mentre estudiava, va aprendre de manera autodidàctica l'anglès i el castellà (que parlava també son pare, del qual deia per cert que traduïa les faules de Lafontaine en occità), així com l'italià, per a l'aprenentatge del qual es va servir d'un diari d'esquerres i antifeixista editat a l'Estat francès, *Il grido del popolo*, que analitzava lingüísticament amb tan sols 13 o 14 anys. De fet, arran de la Guerra del 36, amb l'arribada de refugiats republicans a Casèras, el jove Bèc ja va haver d'exercir d'interpret, cosa que li va permetre de perfeccionar

2. *La camperola* [*La Ciociara*] (Barcelona: Proa, 1966) i *El menyspreu* [*Il disprezzo*] (Barcelona: Proa, 1966).

3. *El cavaller inexistent* [*Il Cavaliere inesistente*] (Barcelona: Edicions 62, 1967).

4. *Entre dones soles* [*Tra donne sole*] (Barcelona: Proa, 1980).

5. *La cortesana* [*La Cortigiana*], a MAQUIAVEL et al.: *Teatre del Renaixement* (Barcelona: Edicions 62, 1985).

6. *Una història senzilla* [*Una storia semplice*] (Barcelona: Edicions 62, 1990).

1. Per exemple, entre altres llocs, en el seu article «Comment peut-on être Gascon?», que recorda Montesquieu en el títol, inclòs a BEC, Pierre (2002): *Per un país...: Écrits sur la langue et la littérature occitanes modernes*. Peiteu: Institut d'Études Occitanes de la Vienne (recull de treballs de Pèire Bèc, a cura de Liliane Jagueneau), p. 381.

l'espanyol i de prendre el primer contacte amb la llengua catalana. En aquella època ja havia fugit dos cops de l'École Primaire Supérieure de Tolosa, on havia de preparar-se per a l'École Normale d'Instituteurs, fins a Casèras, a més d'una cinquantena de quilòmetres. De manera que, després que el seu pare li digués de preparar-se per al *surnumérariat des postes* per correspondència i ell tingués l'acudit de respondre amb un poema a la prova d'història natural (cosa que, al cap i a la fi, ja podem veure com un símptoma anticipatiu de la seua tirada literària), va acabar treballant de vigilant de nit al *bureau de postes* de la localitat. I aquí va ser on, seguint altre cop un mecanisme d'aprenentatge autodidàctic, va creuar el límit de la família lingüística romànica i va emprendre l'estudi de l'alemany.

Els coneixements que havia adquirit de l'alemany li van permetre d'escapolir-se d'una situació molt pitjor durant la Segona Guerra Mundial. Com tants altres joves hexagonals, Bèc va ser deportat al Servei del Treball Obligatori alemany, concretament l'any 1943. Allí va haver d'exercir de *Mietenverrechner* —sense tenir formació en comptabilitat— en un despatx del convent de Sankt Gabriel, a Mödling, Viena. D'aquesta experiència en farà una crònica literària més endavant a *Lo Hiu tibet*, editat el 1978 per l'Institut d'Estudis Occitans, on defineix aquell indret de la següent manera: «Qu'era un covent [...] qui los nazís e avèvan requisicionat coma *Werkheim* entà lotjar lo personau d'ua de las fabricas d'aviacion mes importantes d'Alemanha : los *Flugmotorwerke Ostmark*». ² Arran de la deportació, Bèc va augmentar la seua competència en alemany —fins al punt que a *Lo Hiu tibet* s'hi inclouen nombrosos termes i frases, per no dir diàlegs, en aquesta llengua (traduïts també d'una manera general en occità). De tornada a casa, la posició de Bèc no era fàcil: sense títols, en una situació econòmica precària i amb el pare mort durant la seua absència. Ell mateix confessava que va estar a punt de continuar la carrera de comptable a Madagascar. Tanmateix, per sort, aquesta vegada va iniciar una carrera universitària *convencional* (amb anades i vingudes geogràfiques, això sí) després d'haver superat el Batxillerat seguint els consells d'un refugiat peninsular, i d'obtenir successivament les *llicències* d'alemany i d'italià. Va continuar els seus estudis a París, on va tenir com a mestres, entre altres, el nord-català Pierre Fouché (a l'Institut d'Études Phonétiques), Albert Dauzat (a l'École Pratique des Hautes Études) i el provençal Jean Boutière. Bèc va aconseguir-hi el doctorat, amb dues tesis completament diferents, l'any 1959. Una, que ell va anomenar almenys algun cop la *grosse thèse*, sobre els parlars del Comenge i del Coserans: *Les Interférences linguistiques entre gascon et languedocien dans les parlers du Comminges et du Couserans*. ³ L'altra, editada set anys abans que la precedent (1961), intitulada *Les « Saluts d'amour » du troubadour Arnaud de Mareuil*. ⁴ Així que Bèc, en el moment de doctorar-se, ja va mostrar la versatilitat que l'ha acompanyat tota la vida. Anys abans ja havia presentat una memòria per a l'obtenció del Diplôme d'Études Supérieures sobre el parlar de Casèras, que avançava la tesi més voluminosa, a propòsit de la qual es planyerà de la influència de Fouché, i concretament de l'aversion que deia que el nord-català manifestava envers el nivell fonològic. Els anys seixanta, finalment, van significar per a Bèc la consolidació acadèmica i laboral. Durant la primera meitat d'aquella dècada va iniciar la docència a la Universitat de Peiteu, on passarà de *maître de conférences* a professor titular, i on de fet exercirà fins a la seua jubilació, l'any 1989. És també a Peiteu que esdevindrà d'entrada Director Adjunt i posteriorment Director —ja als anys setanta— del Centre d'Études Supérieures de Civilisation Médiévale, i on dirigirà els coneguts *Cahiers de Civilisation Médiévale*.

2. BEC, Pèire (1978): *Lo Hiu tibet. Racontes d'Alemanha*. Tolosa: IEO, p. 13.

3. BEC, Pierre (1968): *Les Interférences linguistiques entre gascon et languedocien dans les parlers du Comminges et du Couserans. Essai d'aréologie systématique*. París: Presses Universitaires de France, 375 p. i àlbum de mapes.

4. BEC, Pierre (1961): *Les « saluts d'amour » du troubadour Arnaud de Mareuil*. Tolosa: Privat, 183 p.

Diffícilment trobaríem en l'àmbit de la filologia occitana cap altra figura amb uns interessos i unes aptituds tan variats com Pèire Bèc. Els medievalistes lloen, com no podria ser d'una altra manera, la qualitat i la quantitat de la seua contribució al coneixement de la literatura occitana de l'Edat Mitjana, i específicament les conseqüències de la passió que Bèc sentia pels trobadors. I el cas és que la seua producció sobre qüestions literàries és abundantíssima, i podríem dir que s'ha intensificat —perquè ha existit des del començament— en les darreres dècades, fins al punt que és fàcil de comprovar que sovint Bèc ha estat presentat com un *medievalista* fins i tot abans que com un lingüista. Sigui com sigui, el cas és que ell és autor, a més dels preceptius articles de recerca, de nombroses antologies i compilacions de referència (els volums s'identifiquen amb els florilegis, sovint amb valuoses presentacions preliminars, notes crítiques i fins, si s'escau, traduccions) sobre la literatura medieval (on es donen la mà la recerca científica i la voluntat de divulgació present també en altres línies de la seua recerca), alguna de les quals ja figura entre els seus primers volums, com una *petite* antologia de la lírica occitana medieval (apareguda el 1954) a la qual va succeir (després de diverses edicions)⁵ una *nouvelle anthologie* l'any 1970.⁶ Al costat d'obres com aquestes hi hem de posar altres treballs que fomenten el coneixement i la difusió de la producció literària de l'Edat Mitjana i que constitueixen també produccions de referència, com els volums de *La Lyrique française au Moyen Age*,⁷ la voluminosa antologia sobre els trobadors⁸ o la de la prosa occitana medieval.⁹ La producció de Bèc en l'àmbit literari és realment imponent, fins al punt que resulta impossible de referenciar-la completament i fer-ne una ressenya exhaustiva sense disposar d'un amplíssim espai, amb la qual cosa ens exposem al risc d'oblidar publicacions que els especialistes en les composicions literàries de l'Edat Mitjana poden considerar capitals o necessàries. Diguem, en tot cas, perquè hom pugui adonar-se de la magnitud de la feina productiva d'aquest filòleg, que el catàleg de les seues publicacions inclou una nòmina d'autors i temàtiques que van des de Guillem de Peiteu¹⁰ a Arnaut Daniel,¹¹ de Bernat de Ventadorn¹² a la tipologia dels gèneres

5. BEC, Pierre (1954): *Petite anthologie de la lyrique occitane du Moyen Age*. Avinyó: Aubanel. No oblidem, per altra banda, que la seua producció podríem dir que s'inaugura el 1952, any en què ja va publicar un primer florilegi: BEC, Pierre (1952): *Per jòia recomençar. Recueil de textes à réciter, de chansons et de danses des pays d'Oc et spécialement de Gascogne*. Tolosa: Privat.

6. BEC, Pierre (1970): *Nouvelle anthologie de la lyrique occitane du Moyen Age*. Avinyó: Aubanel.

7. BEC, Pierre (1977-1978): *La lyrique française au Moyen Age (XIe-XIIIe siècle)*. *Contribution à une typologie des genres poétiques médiévaux. Études et textes*. 2 vol. París: Picard.

8. BEC, Pierre (1979): *Anthologie des troubadours*. París: Union générale d'éditions.

9. BEC, Pierre (1977): *Anthologie de la prose occitane du Moyen Âge (XIe-XVe siècle): Textes avec traductions, une introduction et notes*. Avinyó: Aubanel. I també BEC, Pierre (1987): *Anthologie de la prose occitane du Moyen Age (XIe-XVe siècle)*. *Grammaires et arts poétiques, littérature religieuse et morale, prose juridique, prose didactique et scientifique, petit corpus épigraphique*. Valdariás: Vent Terral.

10. BEC, Pierre (2003): *Le Comte de Poitiers, premier troubadour. À l'aube d'un verbe et d'une poétique*. Montpellier: Université de Montpellier III.

11. L'any 2012 Bèc va publicar-ne una edició bilingüe per a un públic ampli: BEC, Pierre (2012): *"Fin'Amor" et folie du verbe. Arnaut Daniel*. Gardona: Fédérop.

12. Vegeu articles com BEC, Pierre (1968-1969): «La douleur et son univers poétique chez Bernard de Ventadour. Essai d'analyse systématique». *Cahiers de Civilisation Médiévale*, XI, p. 545-571; XII, p. 25-33. O també BEC, Pierre (1971): «L'antithèse poétique chez Bernard de Ventadour». CLUZEL, Irénée / PIROT, François (ed.): *Mélanges de philologie romane dédiés à la mémoire de Jean Boutière*. Vol 1. Lieja: Soledí, p. 107-137. O encara BEC, Pierre (1988): «Stagnation et accélération du temps chez Bernard de Ventadour». *Le nombre du temps. En hommage à Paul Zumthor*. París: Champion, p. 29-37. Aquests tres treballs i encara un quart article sobre Bernat de Ventadorn constitueixen quatre de les set aportacions recollides en la secció *poètes* del recull de 1992 de Bèc, i cobreixen gairebé un centenar de pàgines d'un total de quasi quatre-centes (dinou treballs) que s'encarreguen de qüestions com —posem per cas— els gèneres, la caracterització lingüística de l'occità literari i administratiu medieval o alguns motius literaris: BEC, Pierre (1992): *Écrits sur les troubadours et la lyrique médiévale*. Caen: Paradigme, p. 165-257.

literaris, del menys famós Arnaut de Carcassès¹³ a les *trobairises* o *femmes-troubadour*¹⁴ i als trobadors menors,¹⁵ des de l'erotisme i els atemptats a les bones costums¹⁶ a la *joute poétique* i la *tenson*,¹⁷ posem per cas. Bèc fins i tot va anar més enllà del que és habitual: va participar en enregistraments de composicions trobadoresques,¹⁸ i es va capbussar en el món de l'organologia medieval,¹⁹ fins al punt d'atacar monogràficament la cornamusa²⁰ o abordar els instruments d'origen àrab.²¹ Ben bé es pot dir —simplificant— que si el seu contemporani Lafont tirava cap a les anàlisis socioeconòmiques, Bèc ho feia cap a la música (àmbit d'interès que compartia amb la seua dona, Eliana). Però les seues preocupacions literàries no es limitaven a l'Edat Mitjana, sinó que —amb menys intensitat, que no vol dir poca— també s'endinsaven en l'Edat Moderna (consulteu, per exemple, el voluminós treball sobre el *Siècle d'Or* de la poesia gascona,²² o els articles sobre el començès Larada²³ i el també gascó André du Pré,²⁴ que han obert camí a recerques i edicions posteriors), i fins i tot arribaven a la Contemporània. Que les fronteres literàries de Bèc vénen molt més ençà de 1500 ja es demostra en el seu interès pel sonet occità²⁵ i, si a començaments dels sei-

13. CARCASSÉS, Arnaut de (1988): *Las Nòvas del papagai*. Moissida: Fédérop. Edició, traducció i notes de Pèire Bèc. La presentació d'Arnaut de Carcassès apareix també en el recull d'articles de Bèc de 1992.

14. BEC, Pierre (1995): *Chants d'amour des femmes-troubadours. Trobairitz et "chansons de femme"*. París: Stock. El subtítol d'aquest treball, de fet, correspon a la primera part del títol d'un article de 1979: BEC, Pierre (1979): «Trobairitz et chansons de femme. Contribution à la connaissance du lyrisme féminin au Moyen Age». *Cahiers de civilisation médiévale*, XXII, p. 235-262. Vegeu també BEC, Pierre (2013): *L'amour au féminin. Les femmes-troubadours et leurs chansons*. Gardona: Fédérop. De fet, ja havia publicat diversos articles sobre les *chansons de femme* als setanta... I per cert: Bèc també es va interessar per les *cantigas d'amigo*, amb un volum monogràfic que inclou —un altre cop— traduccions: BEC, Pierre (2010): *Chant d'amour des femmes de Galice. Cantigas d'amigo galégo-portugaises*. Biarritz: Atlantica.

15. BEC, Pierre (2004): *Florilège en mineur. Jongleurs et troubadours mal connus*. Orléans: Paradigme.

16. BEC, Pierre (1984): *Burlesque et obscénité chez les troubadours. Contribution à l'étude du contretexte médiéval*. París: Stock.

17. Vegeu sobretot BEC, Pierre (2000): *La Joute poétique. De la tenson médiévale aux débats chantés traditionnels*. París: Les Belles Lettres.

18. BEC, Pierre (2004): *Florilège des troubadours*. Montpellier: Aura Productions (enregistrament sonor en disc compacte). Bèc també va participar dos anys més tard en la línia d'autors de la mateixa col·lecció *Trésors d'Occitanie*, i per tant el seu nom consta al costat dels d'Ives Roqueta, Pèire Pessamessa, Joan Larzac...: BEC, Pierre (2006): *Pierre Bèc. Morceaux choisis et dits par l'auteur*. Montpellier: Aura Productions (enregistrament sonor en disc compacte).

19. Vegeu BEC, Pierre (1992): *Vièles ou violes ? Variations musico-philologiques autour des instruments à archet du Moyen Âge*. París: Klincksieck.

20. BEC, Pierre (1996): *La Cornemuse : sens et histoire de ses désignations : poésie, musique, folklore...* Tolosa: Conservatoire Occitan.

21. BEC, Pierre (2004): *Les Instruments de musique d'origine arabe. Sens et histoire de leurs désignations*. Tolosa: Conservatoire Occitan.

22. BEC, Pierre (1997): *Le Siècle d'Or de la poésie gasconne (1550-1650). Anthologie bilingue*. París: Les Belles Lettres.

23. BEC, Pierre (1962): «Bertrand Larade, poète gascon du Comminges». *Revue de langue et de littérature d'Oc*, 9, p. 57-82. Com és costum en Bèc, el tema pot tornar a aflorar al cap dels anys, i així en la miscel·lània a Lafont hi trobem: BEC, Pèire (1990): «Polimorfisme e voluntat linguistica en çò del poèta gascon-comengès Bertrand Larada». *Per Robert Lafont. Estudis ofèrts a Robert Lafont per sos collègas e amics*. Montpellier; Nîmes: Centre d'Estudis Occitans; Universitat de Montpelhièr III; Ville de Nîmes, p. 17-36.

24. BEC, Pierre (1961): «Présentation d'un poète gascon ignoré du XVIIe siècle: André du Pré». *Actes et Mémoires du XIe Congrès international de langue et littérature du Midi de la France*. Ais de Provença: Centre d'Études Provençales, p. 213-222.

25. Vegeu BEC, Pierre (1994): *Pour un autre soleil. Le sonnet occitan des origines à nos jours. Une anthologie*. Orléans: Paradigme. O vegeu encara, en un format molt més petit, BEC, Pierre (1994): «Pour une histoire du sonnet occitan». *Actes du IVe Congrès International de l'AIEO. Vitoria-Gasteiz, 22-28 août 1993*. Vol 2. Vitòria: AIEO, p. 379-388.

xanta ell i Lafont ja van encarregar-se d'editar (i traduir) el *Belina* de Camelat,²⁶ hem de dir que l'any anterior al seu traspàs Bèc va editar encara una altra antologia, aquesta vegada impossible de superar des del punt de vista de la dilatació temporal (i que prenía, per cert, un cert aire recapituladori vista des del trist moment actual): *Cent poèmes du Sud*, en què hi ha desenes d'autors des de Guillem IX fins a Felip Gardy.²⁷ No oblidem, per altra banda, que aquest interès per la literatura moderna i contemporània, es materialitza no només en la vinculació a recerques no estrictament medievals,²⁸ sinó en traduccions —quasi totes, com era d'esperar, a l'occità— d'autors contemporanis lingüísticament i tipològicament tan heterogenis com Pier Paolo Pasolini,²⁹ Gottfried Benn,³⁰ Oscar Wilde,³¹ José Corredor Matheos³² o Otto Bauer, aquest cop dins del mític *Marxistas e nacions en lucha* publicat per l'IEO als setanta.³³

Però la gran aportació de Bèc al coneixement —o fins i tot al conreu— de la literatura occitana, i sobretot a la literatura medieval, no ens ha de fer oblidar la seua formidable contribució a l'occità des d'un punt de vista lingüístic, que concorda amb el fet que la seua tesi principal fos precisament de tipus dialectològic i al mateix temps una recerca de geografia —o *areologia*, vaja— lingüística, una veritable joia per als que s'interessen per la variació diatòpica occitana, específicament per la gascona i pirinenca, i que cal reivindicar com un dels treballs de geolingüística més interessants —amb les limitacions normals de l'època— dels darrers temps en l'àmbit de la llengua d'oc, i lògicament en el marc gascó. *Les Interférences linguistiques*, de fet, és un treball que no només aborda monogràficament —a cop de capítols clars i precisos— una sèrie de qüestions fonètiques, morfològiques i sintàctiques on hi ha les principals característiques del gascó (per a les quals s'aporten sucoses explicacions o interpretacions, per exemple, de tipus evolutiu o diacrònic després de repassar les principals dades de treballs lingüístics anteriors). Aquest treball, que alguns a més hem d'incloure en el catàleg de les fonts d'inspiració de les nostres respectives tesis, també precisa mil·limètricament fins on arriben, poble per poble, determinades solucions típiques del gascó de la muntanya o directament del gascó en general en una àrea perifèrica que fa el paper d'espai meridional de transició vers el llenguadocià, i en concret cap al conjunt de parlars meridionals del dialecte central de la llengua d'oc que, per dir-ho en termes usats pel mateix Bèc, agruparem en el bloc *aquitanopirinenc*. De fet, aquest treball també contribueix a delimitar de manera nítida el contorn d'un dels grans subdialectes gascons, el *gascó pirinenc oriental*, al qual cal adscriure els parlars aranesos, els altcomengesos (que inclouen també les modalitats de la Varossa, a l'actual departament dels Alts Pirineus) i els coseranesos, un conjunt de parlars que malauradament alguns han deixat en un segon terme després de posar únicament el focus en parlars (més) occidentals. Ben mirat, veient la descripció lingüística que es fa del parlar de Casèras, el poble de son pare (que es pot resseguir fàcilment si consultem el meravellós *album des planches* que acom-

26. CAMELAT, Miquèu de (1961): *Belina. Poème en tres cantas*. Tolosa: IEO. Edició i traducció francesa de Pèire Bèc i Robèrt Lafont.

27. BEC, Pierre (2013): *Cent poèmes du Sud. Poèmes choisis et traduits de l'occitan*. Orléans: Paradigme.

28. Com la direcció del treball de recerca sobre Loïsa Paulin. Vegeu KOENIG PAUTHE, Michele (1981): *La vie et l'oeuvre de Louisa Paulin. Essai de biographie intérieure*. Tesi de tercer cicle de Peiteu sota la direcció de Pèire Bèc.

29. PASOLINI, Pier Paolo (1987): *La Nòva joventut. Poèsias [sic] friolanas (1941-1974). Causidas e reviradas per Pèire Bec*. Tolosa: IEO.

30. BEC, Pierre / RIEGER, Angelica / SCHMIELE, Corono (1985): «Gottfried Benn, présenté par Corona Schmiele poèmes traduits par Pierre Bec et Angelica Rieger». *Alidades. Poésie et Littératures Internationales*, 4, p. 25-65.

31. WILDE, Oscar (2001): «L'esfinx sans secret. The sphynx without a secret». *Oc*, 60, p. 24-30. Traducció de Pèire Bèc.

32. CORREDOR MATHEOS, José (2013): *Letra a Li-Po. Revirada de Pèira [sic] Bec*. Tolosa: Lo Gai Saber.

33. Institut d'Estudis Occitans [Sector científic] (1976): *Marxistas e nacions en lucha. Bauer, Connoły [sic], Maclean, Mariátégui, Gramsci, Nin*. Lió: Fédérop.

panya el treball, que ha d'impressionar qualsevol dialectòleg que es figuri la feina titànica que hi ha al darrere de cada isoglossa), és quan un pot entendre que Pèire Bèc es llancés a una anàlisi d'aquesta mena del bloc comengès-coseranès. Com es pot aprendre en el seu treball, a pocs quilòmetres a l'oest de Casèras (població que, al cap i a la fi, es troba situada en els confins del Comenge i del Volvèstre, i no gaire lluny del trifini entre aquests dos territoris occitans i el Coserans, on Bèc situava el seu nus d'isoglosses D, sortit d'una llista que abraça tot l'abecedari) ja s'hi extingeixen determinades característiques típicament gascones: *lua* hi passa a ser *luna*, *aqueth* es converteix en *aquel*, *can* ja no té nasal, *véder* esdevé *véser* i l'enunciatiu *que* s'evapora. Al cap i a la fi, a Casèras *arriu* ja és *riu*. Però és que, a més a més, si des d'allí mirem cap al sud, comencen ràpidament —per no dir immediatament— algunes característiques pirinenques o almenys hegemòniques en el gascó pirinenc oriental: és a ben pocs quilòmetres d'aquell punt que *prat* o *aqueth* ja tenen una africada final, on s'hi comença a usar l'article pirinenc (*eth*, en comptes del *le* tolosà) o la negació postverbal *cap* (per *pas*), i on hi fan acte de presència algunes desinències no analògiques en el pretèrit (*cantè*, i no pas *cantèri*) o on hi compareix l'enclisi dels pronoms amb les formes no personals (*en(t)à passejà's*). Amb un pèl de frivolitat, diguem que —per sort— el destí va enviar Bèc a un lloc geolingüísticament privilegiat, i que aquesta posició, juntament amb una vocació excepcional per les llengües i la lingüística, degué contribuir poderosament al fet que aquell comengès nascut a París acabés dibuixant l'itinerari precís de les isoglosses del territori de la seua joventut, que detectés la ubicació exacta dels nusos en què es creuaven aquelles línies imaginàries i que dissenyés els perfils exactes d'una sèrie de *quadrilàters* dialectals en una zona apassionant.

Alguns dels capítols més interessants de la tesi lingüística de Bèc van aparèixer com a articles en la famosa i enyorada revista *Via Domitia*: el que s'encarregava de la desinència *-i* de plural o el que tocava els infinitius en *-er* (per *-re*) de la tercera conjugació.³⁴ Però aquestes no són les úniques aportacions originals i rellevants de Bèc a l'estudi de la variació diatòpica del gascó. Més enllà de les qüestions fonètiques i morfosintàctiques de la tesi, aquell lingüista comengès també va publicar recerques valuosíssimes que ja no se centren exclusivament en les varietats pirinenques orientals, sinó en el conjunt del dialecte, i que s'endinsen en l'explicació de qüestions lexicals amb l'ajuda de les dades de l'*Atlas Linguistique de la Gascogne*, algunes informacions del qual són reportades a *Les interférences* sota el títol *Cartes ALG* dins de l'*Album de planches*. D'aquesta manera, devem a Bèc petits però interessantíssims monogràfics sobre aspectes del vocabulari gascó inseparables de les contribucions derivades de la seua tesi, apareguts tant a la mateixa *Via Domitia* (sobre els noms del *tas* o la pila)³⁵ com a la *Revue de Linguistique Romane* (sobre *noms d'animaux*)³⁶ o sobre les denominacions de la *cuca* o *petite bête*,³⁷ que en la pràctica suposen un complement, o directament una interpretació i explicació, de diversos mapes de l'ALG. Però aquí no s'acaba l'olfacte de Bèc per les qüestions lingüístiques descriptives o per la interpretació de fets de llengua complexos o delicats. L'any 1954, en el congrés d'Avinyó, va gosar enfrontar-se als coneguts noms de lloc en

34. Vegeu BEC, Pierre (1956): «Du pluriel en *-i* des adjectifs en gascon pyrénéen oriental». *Via Domitia*, 3, p. 23-32. I també BEC, Pierre (1963): «De la réduction gasconne des infinitifs proparoxytoniques latins. Un trait morphologique interférentiel entre gascon et languedocien en occitan ariégeois». *Via Domitia*, X, p. 43-55. Aquest darrer article inclou també un mapa com els de l'*Album de planches*.

35. BEC, Pierre (1958): «Les désignations du "Tas" en gascon». *Via Domitia*, V, p. 21-49. L'article reproduïx dades de l'ALG en format de mapa.

36. És un extens article de més de cinquanta pàgines, on es repassen la formació i la motivació d'un munt de denominacions, que van de les rates als gripaus, passant per les orenetes, els llangardaixos, les erugues, els gats fers, els saltamartins o, posem, la *panquera* o el *braulon* o *brossalon*. Vegeu BEC, Pierre (1960): «Formations secondaires et motivations dans quelques noms d'animaux en gascon». *Revue de Linguistique Romane*, XXIV, p. 296-351.

37. BEC, Pierre (1962): «*Cuc, cuca, cuçon* : désignations génériques de la "petite bête" en gascon et dans les langues romanes». *Revue de Linguistique Romane*, XXVI, p. 34-50.

-*enh* del Coserans, i en definitiva es va atrevir a corregir Rohlfs en la seua primera comunicació científica: «J'ai fait une communication sur les noms en EIN dans les vallées du Couserans. Et un linguistique [sic] allemand, Rohlfs, spécialiste du gascon, je lui ai dit: "Monsieur Rohlfs, voilà ce que j'ai fait". Et il m'a dit: "Vous avez raison!". Je l'ai exposé et j'ai eu les félicitations de Gammlshag [sic], de Wartburg».³⁸

Bèc també és una referència inevitable en l'àmbit de la codificació de l'occità. De fet, és ell qui va fixar els pilars de la moderna estandardització de la llengua, mitjançant —sobretot— un article sense el qual és impossible d'entendre la fixació d'una modalitat referencial general per a la llengua d'oc: *Per una dinamica novèla de la lenga de referència : dialectalitat de basa e diasistèma occitan*.³⁹ És aquí on es posen les bases —i ho fa un gascó!— d'una varietat estàndard que es fonamenta d'entrada en l'occità central o *mejan*, pont entre els dos complexos dialectals aquitanopirineu i arvernomediterrani (uns conceptes que apareixen en altres publicacions del mateix autor com els volums *La langue occitane* o *Manuel pratique d'occitan moderne*, al qual ens referirem més avall), i on s'apel·la simultàniament a una indispensable doble *consciència, de comunitat i de regionalitat*, en el marc d'un plantejament desacomplexat que exposa la noció de *diasistèma* i que assumeix que cal disposar d'una varietat estàndard —ja usada, de fet, en el mateix text— «non pas en vertu d'un imperialisme qual que siá, mas per necessitat». Parlem, vaja, d'un treball que hauria de ser un credo per als occitanistes contemporanis. D'una lectura que hauria de ser obligatòria per a tots aquells que encara pateixen prejudicis localistes o ultradialectalistes que els impedeixen veure en l'occità una llengua com qualsevol altra, capaç d'aspirar a una normalitat social, o per als que únicament conceben la llengua d'oc —i qualsevol llengua minoritzada— com un objecte d'anàlisi en un laboratori. I és que, de fet, la contribució de Bèc a la codificació —i, per tant, a la desitjada recuperació social— de l'occità no s'acaba aquí. Molt abans d'aquest article de referència, ja havia participat en l'extensió de la norma alibertina al gascó, de manera que el seu nom figura al costat del d'Alibèrt en el document d'*Application* al dialecte sud-occidental de la codificació del dialecte central per part del farmacèutic i lingüista llenguadocià.⁴⁰ No oblidem, per altra banda, que, en aquest sentit, resulta imprescindible de fer referència a la *nomenclature morphologique* del gascó que ell mateix va publicar l'any 1959.⁴¹ I afegim-hi, per un altre costat, que Bèc no només va haver d'encarar l'edició dels documents del mateix Alibèrt —al costat de Chatbèrt— per a la publicació del seu diccionari pòstum,⁴² sinó que va ser un dels lingüistes gascons —com Grosclaude

38. Entrevista a Pèire Bèc reproduïda a THOMÀS, Joan (2006): *Lingüística e renaissentisme occitan. L'enjòc social de l'istòria de la lenga*. Tolosa: IEO, p. 30. Ens referim a la comunicació següent: BEC, Pierre (1957): «La palatalisation de l'-n final dental et les toponymes en -ein dans les parlers gascons du Castillonnais». *Actes et mémoires du Premier Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France*, Avinyó, p. 218-225. Sobre aquesta qüestió, vegeu ROHLFS, Gerhard (1977): *Le Gascon. Études de philologie pyrénéenne*, Max Niemeyer Verlag: Tübingen, p. 159. O vegeu també COROMINES, Joan (1972): «Du nouveau sur la toponymie occitane». *Beiträge zur Namenforschung*, 8, p. 244 (on, tanmateix, no se cita Bèc sinó únicament Rohlfs, malgrat que el lingüista alemany sí que fa referència al començat). També podeu veure l'enfocament que en fa Grosclaude a partir dels topònims bearnesos amb la mateixa seqüència final: GROSCLAUDE, Michel (1991): *Dictionnaire toponymique des communes du Béarn*. Pau: Escola Gaston Febus, p. 381-383. Aquest volum, per cert, entra en el grup de treballs amb prefaci o pròleg del mateix Pèire Bèc. I a propòsit d'això: segurament que aviat tindrem l'ocasió de llegir el prefaci de Bèc a la traducció francesa de *Los trovadores* de Martí de Riquer.

39. BEC, Pierre (1972): *Per una dinamica novèla de la lenga de referència : dialectalitat de basa e diasistèma occitan*, Annales de l'Institut d'Etudes Occitanes, 4èma sèrie, II, 6, p. 39-61.

40. ALIBERT, Louis / BEC, Pierre (1952): *L'Application de la réforme linguistique occitane au gascon*. Tolosa: IEO.

41. BEC, Pierre (1959): *Petite nomenclature morphologique du gascon*. Tolosa: IEO, 32 p. Remarquem que uns anys abans ja havia publicat un petit text referit específicament a la qüestió gràfica: BEC, Pierre (1956): «Sur la graphie du Gascon». *Annales de l'Institut d'Etudes Occitanes*, 1955-1956, p. 25-28.

42. ALIBERT, Louis (1966): *Dictionnaire occitan-français d'après les parlers languedociens*. Tolosa: IEO.

i Taupiac— que van participar en la comissió que va fixar les *Nòrmes* ortogràfiques de l'aranès a començaments dels anys vuitanta,⁴³ un document que al cap i a la fi manté una fidelitat extraordinària —amb algunes concessions a la fonètica local, és clar—, per no dir sovint literal, al document d'*Application* de 1952 que ell mateix va signar. De fet, si tots sabem que Bèc va dedicar-se també a la creació (amb una vintena de títols, que inclouen poesies, reculls de narracions o produccions com la novel·la *Sebastian*),⁴⁴ en les seues produccions literàries hi podem arribar a descobrir allò que ell devia percebre com a referencial en gascó, o almenys com a propi d'una llengua literària gascona (si és que, realment, cal fer la distinció entre les dues coses).⁴⁵ D'aquesta manera, podem dir que la llengua de Bèc no és el gascó dialectalitzat de Manciet, posem per cas. No és l'expressió literària d'un parlar local. Ni tan sols és el gascó de Casèras (que ja té tantes coses comunes amb el llenguadocià), sinó més aviat un gascó desterritorialitzat. Això significa que les creacions de Bèc són doblement apassionants i instructives. D'una banda, l'interès pot recaure en l'estricta interpretació literària. Però no és menys cert que també podem fer-ne una lectura (socio)lingüística, mirar de veure en els seus textos allò que Bèc considerava més apte o prioritari per dissenyar la fisonomia del gascó referencial, o fins trobar-ne directament una mostra.

Si en l'àmbit de la literatura medieval fem referència a les antologies i repertoris publicats per Bèc, que no només són un gran instrument per als científics sinó per als que s'inicien en la matèria, en l'àmbit lingüístic Bèc també ha aportat volums de referència que són eines indispensables —pilars— i que tornen a fer evident que no hi ha cap mena d'oposició entre la gran exigència científica i la voluntat de fer arribar els coneixements —o la llengua i la literatura mateixes— a un públic realment ampli. Bèc és l'autor, doncs, d'un excel·lent *Manuel pratique d'occitan moderne*⁴⁶ que ha servit de base a molts dels que s'han començat a interessar per l'estudi científic de la llengua occitana, que gràcies a aquest volum s'han pogut endinsar en diverses varietats de la llengua d'oc mitjançant els comentaris d'elements inclosos en diferents textos. És, a l'escala d'una única llengua, el que ja trobàvem en els dos gruixuts volums que constitueixen el *Manuel pratique de philologie romane*, editats igualment per Picard.⁴⁷ Però és que de fet, Bèc també és l'autor d'un treball que ha estat probablement el *best-seller* més important de temàtica occitana: *La langue occitane*, el conegut llibre de la col·lecció *Que sais-je?*⁴⁸ que, en l'àmbit de la llengua d'oc, ve a tenir un paper comparable al que ha fet —o va fer en el seu moment— el corominià *El que s'ha de saber de la llengua catalana*. Durant dècades *La langue occitane* ha estat una lectura fonamental per iniciar-se en la descoberta de la llengua d'oc. Encara avui, mig segle després que aparegués per primera vegada, deu ser el llibre de més fàcil accés sobre la llengua occitana en qualsevol biblioteca, amb una dimensió popular que no deu haver tingut cap altra producció relacionada amb aquesta varietat lingüística.

La tasca de vulgarització, la idea de voler difondre els coneixements enllaça, amb la consideració que tothom té de Bèc com un occitanista *engatjat*. No oblidem que en la mateixa època que començava a exercir de docent a Peiteu, a principis dels anys seixanta, va ser elegit president de l'Institut d'Estudis Occitans, i que va ocupar aquest càrrec durant gairebé dues dècades, fins a 1980 (es podria

43. Comission entar estudi dera normatiua [sic] lingüística [sic] aranesa (1983): *Nòrmes ortogràfiques* [sic] *der arané. Tèxt provisional* [sic]. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

44. BEC, Pèire (1980): *Sebastian*. Lió: Fédérop.

45. Vegeu Thomàs, op. cit., p. 33: «Alavetz jo que soi un dislexic (?) [sic], escriví lo gascon qu'es pas lo gascon de Casèras, es un gascon estandard», deia Bèc l'any 2001.

46. BEC, Pierre (1973): *Manuel pratique d'occitan moderne*. París: Picard. 219 p.

47. BEC, Pierre (1970-1971): *Manuel pratique de philologie romane*. 2 vol. París: Picard. (558 p. i 643 p., respectivament).

48. BEC, Pierre (1963): *La Langue occitane*. París: Presses Universitaires de France. N'hi ha una traducció catalana de 1977, que correspon a la segona edició de 1973. Que sapiguem, el treball ha tingut almenys mitja dotzena d'edicions.

dir, doncs, que Bèc va ensopegar, a l'inici i el final, amb etapes convulses en aquella institució, condicionades per les típiques batalletes ideològiques o personals en què, per cert, no va ser precisament un actor destacat). Ell mateix, doncs, admetia la seua consideració de *militant*, i era plenament conscient que, en el moment de les cíclics escaramusses sobre qüestions gràfiques de detall (un altre afer recurrent), cal tenir clares les prioritats: «Escriure, far de publicitat per la lenga, l'ensenyar, l'expandir, tot aquò es mai important qu'un punt de grafia. La sociabilitat».⁴⁹ Acceptava la personalitat marcada del gascò —fins al punt de dedicar-li una secció específica en el *Manuel pratique de philologie romane*—, però al mateix temps era realista: el gascò és sociològicament occità i participa en la mateixa dinàmica de recuperació que el conjunt de la llengua occitana.

Un investigador polivalent, amb unes aportacions de nivell en diversos àmbits i direccions, gairebé sempre lligades a l'occità, que ha dut a terme una feina persistentment intensa i perenne durant tota la seua carrera universitària (amb una extensíssima i majúscula producció), com a conseqüència d'una personalitat infatigable. No és d'estranyar, doncs, que Bèc rebés diversos reconeixements, ni tampoc que hagués estat un convidat molt cobejat per impartir conferències o ponències. Si la notícia de la seua desaparició arribava només pocs dies després de la finalització de l'Onzè Congrès de l'Associació Internacional d'Estudis Occitans a Lleida (on els congressistes ja patien per l'empitjorament del seu estat de salut), ell havia estat precisament l'encarregat de la conferència inaugural del congrés precedent d'aquesta societat internacional, que es va celebrar a Besiers l'any 2011.⁵⁰ Pocs mesos abans, el 2010, Bèc havia rebut el primer Prèmi Robèrt Lafont que atorgava —i atorga trianualment— la Generalitat de Catalunya en reconeixement a una trajectòria prolífica, llarga i brillant. Sense l'aportació de Bec, al cap i a la fi, moltes coses que han arribat més tard potser ni tan sols haurien existit. Alguns fins i tot hauríem de reconèixer que, sense els treballs d'aquest gran filòleg i lingüista comengès (a qui només vam arribar a conèixer en la darrera etapa de la seua vida per qüestions, diguem-ne, de contemporaneïtat), potser obtindríem uns resultats molt més escassos en les nostres investigacions, que haurien de prescindir de les valuoses informacions i instruments que Bèc ens ha posat a l'abast amb les seues obres. Tampoc no ens han de sorprendre, doncs, les nombroses mostres de dol que han seguit el traspàs de Bèc, que han tornat a posar de manifest el gran valor de la persona i de l'obra. Uns en destaquen el medievalista. D'altres el romanista, el dialectòleg pirinenc, el codificador gascò o el militant occitanista, l'autor literari, el germanista, el poliglòt autodidacte... La figura de Bèc és polièdrica. I precisament aquí rau un dels seus grans mèrits: haver fet pràcticament de tot amb una qualitat envejable. Ens ha deixat, doncs, una figura colossal.

Aitor CARRERA
Universitat de Lleida

49. Vegeu Thomàs, op. cit, p. 33. És en aquesta mateixa entrevista que admet la seua condició de militant, tot i que d'una manera diferent de la de Lafont: «Je suis toujours un militant. J'ai été président de l'IEO pendant 18 ans. Primitivement c'était Lafont. Il y a eu les grèves de Decazeville. Alors nous sommes descendus dans la mine. [...] Et lui [Lafont] a continué à s'engager. Il a écrit *Sur la France*. Moi je n'ai pas vocation à militer à sa manière» (p. 32).

50. Anteriorment, només havia deixat d'assistir al novè congrés, per problemes de salut: «nous en arrivons au neuvième congrès [...] qui eut lieu en Allemagne, dans la cité de Charlemagne, en 2008, organisé par Angelica Rieger, le seul auquel, pour des raisons de santé, je n'ai pu assister». Vegeu BÈC, Pierre (2014): «Conférence inaugurale». ALÉN GARABATO, Carmen / TORREILLES, Claire / VERNY, Marie-Jeanne (ed.): *Los que fan viure e tresluisir l'occitan. Actes du Xe congrès de l'AIEO. Béziers, 12-19 juin 2011*, Llemotges: Lambert Lucas, p. 16.